

бориспољски Антоније, у просторијама ректората Академије, приредио је пријем за представнике Московске духовне академије, Санктпетербуршке духовне академије и Православног богословског факултета Универзитета у Београду. Изражавајући благодарност представницима поменутих високих богословских школа Русије и Србије, за учешће на конференцији, Архиепископ Антоније је изразио наду да ће то бити добар импулс за учвршћивање и даљи развој академске сарадње између поменутих школа.

Конференција је имала неколико битних аспеката. Најпре, кроз бројна излагања представника еминентних научних и академских институција из Украјине и иностранства расветљени

су различити сегменти заједничког православног наслеђа словенских народа. Потом, учвршћена је, успешно започета, сарадња између Кијевске духовне академије и Националне академије наука Украјине, што је посебно важно у контексту поновног позиционирања Кијевске духовне академије (рад Академије је обновљен 90-их година XX века) у украјинској научној заједници. И коначно, остварени су важни контакти између представника високих богословских школа Украјине, Русије и Србије, који би у наредном периоду могли помоћи остваривању плодотворне академске сарадње између руских духовних академија и београдског Православног богословског факултета. □

Музичка делатност митрополита Дамаскина (Грданичког)

Поводом објављивања књиге *Музика и речи из ризнице Митрополија зајребачког Дамаскина (Грданичког)*, Београд–Загреб, 2009. године

Крајем 2009. године, благословом митрополита загребачко-љубљанског Господина Јована, објављена је књига *Музика и речи из ризнице митрополија зајребачког Дамаскина (Грданичког)*. Књига је настала поводом четрдесетогодишњице смрти, а с циљем да се присетимо вишестране делатности митрополита Дамаскина на пољу примене, очувања, неговања и проучавања црквене музике. Подељена је на два дела. Први је збирка необјављених

нотних записа митрополита Дамаскина, а други део на једном месту обједињује текстове и студије о црквеној музици. Нотна збирка обухвата: Песме на бденију, Песме из Литургије Св. Јована Златоустог, Песме из Молебна српским светитељима, Празничне литургијске песме и Духовне песме. У питању су хармонизације за трогласни хор, четворогласни хор и неколико једногласних записа. Поред обрада српског народног црквеног појања, нотни записи обухватају и обраде руских напева. Рукописи (аутографи и преписи које је начинио прота Милорад Стефановић) се налазе у Музеју Српске Православне Цркве (где се објављена музичка збирка може набавити). Грађа је поклон проф. Мирјане Белосавић, рођаке митрополита Дамаскина и ћерке прота Милорада Стефановића, који је заједно са митрополитом Дамаскином радио на бележењу и обради цр-

квених напева. У музејској збирци је и рукопис текста „Прилог за историју српског црквеног певања“ настао 14. марта 1920. године. Поменути текст, заједно са још неколико штампаних студија о црквеној музици, представља драгоцен допринос писаној речи о појању и о српском народном црквеном појању. Зато се приређивач издања одлучио да у другом делу књиге обједини објављене и необјављене написе митрополита Дамаскина посвећене црквеном појању, као и оне који су у вези са црквеним појањем: „О певању у православној цркви“, „Наше црквено појање данас“, „О употреби српског језика у нашем богослужењу“, „Сећање на опело и сахрану Стевана Мокрањца у Скопљу (1914)“.

Митрополит Дамаскин је непрестано бринуо како да народ приближи Цркви, а богослужење народу. У тим оквирима је посматрао и улогу појања и хорског певања. Свестан чињенице да хришћанска Црква од свог оснивања даје изузетно значајну улогу музици и њеном дејству на верујуће, инсистирао је на оснивању школа у којима би се образовали појци и црквени диригенти за потребе Српске Православне Цркве. Како је често истицао, „појање захтева ред, правило и лепоту и не може да се повери било коме“. Само умно и разумљиво изведена црквена музика може да се приближи ширим слојевима народа, јер музика „помаже благодрођавању душе, развијању добрих наклоности, јачању љубави према лепом и према врлини, она успокојава све немире душевне, лечи болести духа, и ствара и развија хармонију у души“. Истовремено, блаженопочивши митрополит Дамаскин је већи део живота радио на записивању и хармонизовању црквене музике. Трудио се да своје

записе прилагоди потребама и могућностима црквених хорова и потребама верујућег народа. Посебну пажњу је посвећивао усклађивању текстуалних и музичких акцената.

Пре објављивања књиге *Музика и речи из ризнице Митрополија за требачкој Дамаскина (Грданичкој)*, у другој половини двадесетог века објављене су његове нотне збирке: *Св. Литургија за тројласни хор* (1960), *Српско црквено појање на црквенословенском и српском језику* (једногласни записи, 1972), *Духовне њесме* (једногласни записи, 1992). Примећујемо да је у збирци *Литургија за тројласни хор*, осим песама које се поју на свакодневной Литургији Св. Јована Златоустог, митрополит Дамаскин забележио и песме које се поју на празничној и архијерејској Литургији, затим припева Блажена четвртог (прва четири припева) и осмог гласа (последња четири припева), у складу са богослужбеном праксом Српске Православне Цркве. Записао је и две песме из Литургије Пређеосвећених дарова: „Ниње сили“ и „Вкусите и видите“ с текстом на црквенословенском и српском језику и сажетом мелодијом великог напева, што одговара богослужбеним потребама. Уместо причасне песме, митрополит Дамаскин је записао две верзије композиције „Помулуј мја Боже“ (неколико стихова Пс. 50) и произвољни причастен „Господи услыши“. У *Српском црквеном појању на црквенословенском и српском језику* митрополит је забележио савремену појачку праксу паралелно на црквенословенском и на српском језику. То је први пример бележења напева српског народног црквеног појања на савременом језику. Аутор је водио рачуна о подударности текстуалних и музичких

акцената, али се истовремено осврнуо на разлике које постоје у односу на записе претходних мелографа, пре свега на записе Стевана Мокрањаца, али и на записе Ненада Барачког, Бранка Цвејића, Корнелија Станковића, Јована Живковића, Јована Козобарића. Не треба заборавити да је већина записа Корнелија Станковића и Бранка Цвејића у време када је настало *Српско црквено појање на црквенословенском и српском језику*, као и данас, била у рукопису. Објављивању овог зборника претходио је вишегодишњи истраживачки рад. Зборник обухвата Св. Литургију, Вечерње, Јутрење и Осмогласник. Поједине песме имају више верзија, а присутне су и нове варијанте црквених песама искројене на основу познатих напева српског народног црквеног појања. Тежња да црквени на-

певи добију ширу примену, односно да буду што присутнији у ушима верних, дошла је до изражаја и у *Духовним џесмама*, где је највећи број мелодија искројен на основу напева српског народног црквеног појања. Поменута збирка, објављена после ауторове смрти, представља значајну литературу за дечије црквене хоровае данас.

Представили смо само део разноврсне делатности митрополита Дамаскина Грданичког. Надамо се да ће новообјављени музичко-текстуални зборник *Музика и речи из ризнице Мишројолића зајребачкој Дамаскина (Грданичкој)* наћи ширу примену, и да ће упутити црквене појце и диригенте да се осврну на раније штампана дела митрополита Дамаскина Грданичког.

Милица Андрејевић

ПРИКАЗИ

Peter Kuhn (прир.), *Gespräch über Jesus. Papst Benedikt XVI. im Dialog mit Martin Hengel, Peter Stuhlmacher mit seinen Schülern in Castelgandolfo 2008. Im Auftrag der Joseph Ratzinger Papst Benedikt XVI.–Stiftung*

Mohr Siebeck, Tübingen 2010, 137 стр.

ISBN 978-3-16-150441-9

Књига *Разговор о Исусу. Папа Бенедикт XVI у дијалогу са Мартином Хенгелом, Петером Штулмакером и својим ученицима* представља један занимљив издавачки подухват, како са становишта академске теологије, тако и екуменског ангажовања римског епископа и двојице протестантских новозаветника. Сусрет и разговор ко-

ји чине садржај ове књиге су последњи у низу једне традиције коју је млади професор Јозеф Рацингер отпочео још 1967. посетивши, заједно са великим бројем својих доктораната из Тибингена, Карла Барта и Ханс Урс фон Балтазара у Базелу. Од тада па надаље постала је пракса да професор Рацингер на крају сваког летњег семестра